

EU rör till det

DET ÄR LÄTT ATT TRO ATT VI LEVER i den bästa av världar. Man skulle kunna tro att experters råd och rön tas tillvara av lyhörda politiker och tjänstemän, och man tar för givet att internationella standarder behandlas som oantastbara då de är tillkomna för att undvika ödesdigra misstag, samt för att förtydliga och förenkla. Tyvärr visar det sig emellanåt att allt detta är en chimär. Inom Svenska Kemistsamfundets Nomenklaturutskott har vi nyligen reagerat på ett par sådana missförhållanden, där självaste Europeiska Unionen bidrar till att skapa begreppsförvirring och går emot internationellt fastställda och vedertagna standarder. Detta är faktiskt allvarligt och vi vill med denna artikel skapa debatt kring frågan.

Så har det bland annat visat sig att benämningar på kemiska ämnen i livsmedel och kosmetika sedan ett par år tillbaka anges i enlighet med nya direktiv utfärdade av EU, som är baserade på rekommendationer från en vetenskapligt okänd, europeisk organisation benämnd INCI. De benämningar som utfärdats strider till stor del mot svensk och internationell standard eller mot vad som rekommenderas av det internationella organet IUPAC, International Union of Pure and Applied Chemistry. (Svenska Nationalkommittén för kemi under KVA, Kungl Vetenskapsakademien svarar för det svenska medlemskapet i IUPAC.)

ENLIGT DE AV EU ANTAGNA DIREKTIVEN ska t ex alla innehållsdeklarationer med undantag för ordet "aqua" skrivas på engelska, vilket innebär att den internationella trenden att i engelskan försöka ersätta benämningarna "sodium" och "potassium" med de internationellt mer lättolkade "natrium" och "kalium" motarbetas. Än allvarligare är det naturligtvis att människor som läser innehållsdeklarationer, vilka redan tidigare ofta var svårtydda, nu även får en språkbarriär att ta sig över. Till detta kommer att de av INCI rekommenderade benämningarna på kemiska ämnen inte överensstämmer med det internationella standardsystem som IUPAC under närmare ett sekel försökt bygga upp. Detta enhetliga, internationella standardsystem har alltså nu genom EUs åtgärder naggats rejält i kanten, till förfång för såväl konsumenter som internationell samverkan. Nomenklaturutskottet anser därför att Sverige snarast bör ta initiativ till att anpassa EUs direktiv på det aktuella området till internationell standard från ISO (International Organization for Standardization) och IEC (International Electrotechnical Commission) samt i förekommande fall från de europeiska standardiseringsorganisationerna CEN och CENELEC, och till rekommendationer från det internationella organet IUPAC.

Ett annat exempel är datummärkning av livsmedel. I

enlighet med ett EU-direktiv föreskriver Livsmedelsverket att datummärkningen ska vara i ordningsföljden dag, månad, år, t ex 31 01 2003 för den 31 januari 2003. Även skrivsättet med månaden angiven med bokstäver, t ex 31 jan 2003 är enligt Livsmedelsverket tillåten. I bägge alternativen får året också skrivas med enbart de två sista siffrorna, dvs 03 i stället för 2003.

Den av Livsmedelsverket föreskrivna ordningsföljden dag, månad, år, står dock i direkt strid mot den internationella standarden ISO 8601 och motsvarande svenska standard SS-ISO 8601, enligt vilka ordningsföljden ska vara år, månad, dag, dvs 2003 01 31 för den 31 januari 2003. ISO-standarderna är den enda standard som överhuvudtaget har möjlighet att få global acceptans och bli tillämpad i praktiken. Så har t ex den internationella postunionen beslutat att tillämpa ISO-standarderna och på senare år stämplat svenska Postens brev med datum enligt ISO.

Förutom att ordningsföljden enligt ISO är den enda som rimligen kan bli accepterad i hela världen är den också den mest logiska; man börjar med det största och går mot det mindre på samma sätt som tusentalssiffran kommer före hundratalssiffran, som i sin tur kommer före tiotalssiffran, vilken i sin tur kommer före entals-siffran.

EU-direktivet har lett till att allmänheten, inte bara i Sverige, utan i hela EU konfronteras med motstridiga sätt att ange datum, vilket lätt kan leda till allvarliga missförstånd. Alternativet att använda bokstäver för månad kan lösa konflikten nationellt, men inte globalt eller ens inom EU. En grek t ex har nog svårt att förstå månadsbeteckningen "jan". Detta EU-direktiv, som föreskriver direkt brott mot internationell standard, bara ökar förvirringen i stället för att underlätta internationell förståelse.

EXEMPLEN PÅ PROBLEMSKAPANDE EU-DIREKTIV är många fler. Många gånger är det i själva verket betydligt bättre att besluta hänvisa till en befintlig standard, än att införa egna, nya och motstridiga regler.

Vi vill med ovanstående få exempel bara illustrera det faktum att beslutsfattarna inom EU inte alltid syns ha kunnat överblicka alla konsekvenser av sina beslut. Förvisso kan man inte begära att politiskt valda beslutsfattare själva ska vara tillräckligt insatta i alla mer eller mindre tekniska frågor, som de ska besluta om. Men just därför är det viktigt att besluten bereds av kompetenta tjänstemän och att förslagen i förekommande fall sänds på remiss till sakkunniga instanser.

*Anders J Thor och Martin Ragnar
för Svenska kemistsamfundets nomenklaturutskott*